Веселка

журнал для дітей

THE RAINBOW ✣ A Children's Magazine

РІК XXVIII ВЕРЕСЕНЬ 1981 Ч. 9 (323)

РОЗГАДАЙМО!

МЕТАГРАМИ

а. Якщо із „з" це візьмеш слово, —
Великий дощ впаде раптово.
Коли ти „з" на „с" заміниш, —
Між овочами її стрінеш.

б. З „д" співаю, веселю,
З „в" я рибки наловлю.

в. Я стіни маю і кутки,
Твоїм житлом я називаюсь,
Але як „і" на „и" заміниш,
Відразу вгору піднімаюсь.

***

ШАРАДИ

а. Перше — прийменник,
Друге —
Мають корова, баран і олень,
А ціле разом — є в кожних дверях.

б. Наший — перше означає,
Друге — з неба опадає,
Ціле ж я — міркуй як слід —
Соковитий, гарний плід.

в. Стояв прийменник сиротливо,
До нього літера прийшла,
І раптом річка розлилася,
В Озівське море потекла.
До неї голос приєднався,
Спинив її широку путь,
І стала область в Україні,
Де чорне золото беруть.

***

СТВОРІТЬ НОВІ СЛОВА

Отут ряд слів. Поставте на місце крапок літери і створіть нові слова. Всі нові слова повинні мати однакове закінчення:

Столи . .	Син . . .
Поли . .	Рукав . . .
Стан . . .	Спід . . . .

***

НАРОДНІ ЗАГАДКИ

а. Красна дівиця сидить у темниці, зелена коса аж на вулиці.

б. Весною веселить, літом холодить, восени годує, зимою гріє.

в. Що без болю, без печалі доведе до сліз?

г. Стоїть Антін на одній нозі, його шукають, а він не відкликається.

ґ. Сію, мов із сита, та не порошок.
Заповзаю в жито, а не червячок.

***

ЩО ЦЕ?

а. Він — скрізь: у полі і в саду,
А в дім не попаде,
І я тоді лиш з дому йду,
Коли вже він не йде.

б. По папері походжаю,
Хоч одну лиш ніжку маю,
П'ю багато, та не їм,
Всячину я розповім.

ШАРАДА

Є слово з двох частин — подумайте пильненько:
Першою подвійно — кличуть діти неньку,
Другою на прощання кажуть ввечері, вдень, раненько.
А разом — папір різнокольоровий, червоний, жовтий, сірий,
А на ньому світ наш цілий.

ЩО ЦЕ?

Коли має букву „і",
Живе в нім дітвора.
Коли має букву „и",
Летить з хат в простори.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК З ЧИСЕЛ „ВЕСЕЛКИ" ЗА ТРАВЕНЬ-ЧЕРВЕНЬ 1981 р.: УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ЗАГАДКИ: а) мак, б) мак, в) корінь, г) сісти, ґ) колеса, д) яйце. **РЕБУСИКИ:** Прип'ять, столиця, тризуб, відвага, тривога, підвалини тримають будову, стою при столі. **МАҐІЧНИЙ КВАДРАТ:** кора, осад, раса, Адам. **ЗАГАДКОВА ВІЗИТІВКА:** Прут. **ЗАГАДКОВІ КАРТОЧКИ:** а) Австралія, б) Арґентина, в) Бразилія. **ЩО ЦЕ?:** мак. **КЛИН:** тенор, трон, тон, то, т. **ЩО ЦЕ?:** Мак. **МАҐІЧНИЙ КВАДРАТ:** СУМ, УГА, МАК.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК З ЧИСЕЛ „ВЕСЕЛКИ" ЗА ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ 1981 р.: НАЗВИ ПТИЦЬ: качка, чайка, кіс, сова, мева, суп, орел, кавка, ворона. **ЯКІ ЦЕ СЛОВА?:** каЗка, каЧка. **ЗАГАДКА:** Луна (відгомін, ехо). **УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ЗАГАДКИ:** а) книжка, б) книжка, в) волосся, г) очі і ніс, ґ) язик, очі, вуха. **РЕБУСИКИ:** рукавиця, лист. **ЯКІ БУКВИ ВПИСАТИ?:** кІт, рІк, рАк, мАк, мАй, рАй. **ЗАГАДКА:** горщик, дзбанок. **НАЗВИ РОСЛИН:** малина, рожа, мак.

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редаґує Колеґія. Річна передплата становить у ЗСА — 8.00 дол. у інших країнах — рівновартність цієї суми. Для членів УНС 5.00 дол. Ціна окремого числа 75 центів. Ціна подвійного числа — 1.00 дол.

THE RAINBOW — VESELKA

Обкладинка роботи Марти Ґулей-Леґецкіс

Published monthly, except May to August Bi monthly
at Jersey City, New Jersey
Montgomery Street — Jersey City, New Jersey 07302
Subscription $8.00 per year. UNA members $5.00 per year
Entered as Second Class at Jersey City, N. J.

Ілюстрація на обкладинці:
Марта Ґулей-Леґецкіс — Прощайте лісові друзі

Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрації Едварда КОЗАКА

ДІТИ ЙДУТЬ ДО ШКОЛИ

Пролетіло літо,
Мов одна хвилинка,
Мов якась прегарна,
Чарівлива гра,
І згадали діти,
Лесик і Галинка,
Що уже додому
Їхати пора...

Тут кругом так гарно!
Біла-ясна хатка,
Коло ґанку квіти,
Край воріт — бузки,
Збоку ліс, а в лісі
Сарни, зайченятка,
В далині сріблисте
Дзеркало ріки.

Ну, прощайтесь, діти,
З лісом і з квітками,
Дякуйте за усміх,
За солодкий пах!
Вже чекає авто,
В авті тато, мама,
Перед автом довгий
Мерехтливий шлях.

Діти вже у місті,
У родиннім домі,
Справ у них є двісті,
І не надить гра;
Десь біліє хатка,
Мов веселий спомин —
Діти йдуть до школи,
Бо уже пора!

К. ПЕРЕЛІСНА

ДО САДОЧКА

До дитячого садочка
Йдуть веселі діточки,
Будуть вчитися ліпити,
Малюватимуть хатки.

Зроблять квіти для віночка,
Вивчать віршики, пісні.
А казки такі почують,
Що розкажуть і мені...

Р. ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрація Едварда КОЗАКА

Вже минувся чар вакацій,
Відпочинку милий час —
Та не страшно нам і праці,
Школа-мати кличе нас.

ВЕРЕСЕНЬ

Беремо книжки у руки,
Не жалієм голови —
Школярів у час науки,
Боже, поблагослови!

ШЕСТИКЛАСНОЇ ГАННУСІ

4-го вересня 19.. — Тиждень тому мої батьки переїхали жити до міста Л. Тато дістав тут працю. Сьогодні він записав мене до 6-ої кляси. Перед вакаціями я вчилася в іншій американській школі.

5-го вересня 19.. — Я була перший раз у школі. Учителька прочитала список учнів і учениць і знайшла три прізвища, яких вона досі не знала. Торік їх не було в цій школі.

До мене сказала: З твоїх документів я бачу, що ти народилася в Парижі. Нам буде приємно мати в нашій клясі ученицю — француженку.

Я відповіла: — Я уродилася в Парижі, столиці Франції, але я не француженка. Мої батьки приїхали до Франції з України під час Другої всесвітньої війни.

— Значить, ви росіяни, — сказала вчителька.

— Ні, — відповіла я, — ми належимо до українського народу. Наш нарід дуже різниться від народу російського.

Учителька здивувалася: — Але ваш нарід належить до російської держави.

Я сказала: — Український нарід живе в тій державі тому, що його колись силою примусили до того. Не так давно він хотів визволитися і, навіть, на деякий час мав свою власну державу з урядом і військом.

Учителька сказала: — ти пізніше розкажеш нам точніше про це. Нам усім буде цікаво тебе послухати.

8-го вересня 19.. — Сьогодні на годині історії вчителька запитала мене: — Чи ти могла б розповісти нам щось більше про твій рідний край? Ми тут про нього майже нічого не знаємо. В книжці написано, що врожайна Україна є провінцією Росії.

Я вже приготувалася. Торік я ще ходила до української суботньої школи в іншім місті. Крім того, я знайшла кілька статтей про історію України в журналі ,,Веселка". А чого ще не знала, то питалася тата або мами.

Учителька призначила мені десять хвилин, щоб я розповіла про Україну. Це дуже мало. Але я все таки сказала, що моя батьківщина була колись великою і могутньою державою під владою власних володарів. А потім напали на неї татари, що завоювали багато вільних країн і народів. Україна довго ставила спротив ворогам, але врешті її, ослаблену, опанували російські царі. Я закінчила розповідь тим, що по Першій всесвітній війні Україна відновила свою державу, але сусіди не дали їй зміцнитися, і вона знов попала в неволю. Тому і мої батьки мусіли залишити свій край і опинилися аж тут, в Америці.

11-го вересня 19.. — Я мала в школі несподіванку. На початку навчання вчителька сказала: ,,Ти вже розповіла нам про Україну та її державу. А чи вона мала свій державний гимн?"

Я відповіла: — Звичайно, був і гимн. Я теж його

навчилася від своїх батьків і чула не раз, як його співали українські еміґранти в Америці.

Учителька сказала: — Ми хотіли б його почути.

І вказала мені місце коло свого стола, лицем до цілої кляси. Тоді сказала до учнів: „Устаньте і стоячки вислухайте цю пісню. Це ж державний гимн!" Кляса встала. Я проспівала гимн. Я була здивована. Я не думала про несподіванку.

15-го вересня 19.. — По навчанні вчителька прикликала мене до стола і сказала: — Ми ніде в шкільних книжках не читали про історію твого народу. Чи ти могла б розповісти нам докладніше про український нарід, де він живе, про його минуле, природу і звичаї — перед вищими клясами нашої школи?

Я відповіла: — Я можу приготуватися до такого виступу.

— Добре, — сказала вона, — як будеш готова, то скажи мені.

5-го жовтня 19.. — Добігали три тижні від розмови вчительки зі мною. Я заглядала до різних книжок, допомагали мені також батьки. Так я написала цілу доповідь. Сьогодні я сказала вчительці, що я вже готова.

Учителька відповіла: — Дуже добре! Завтра на останній годині навчання зійдуться разом 6-та і 8-ма кляси, і ти прочитаєш свій еляборат.

6-го жовтня 19.. — У мене був сьогодні незвичайний день. По полудні три кляси зі своїми вчителями прийшли до авдиторії. За ними прийшов директор школи, а з ним шкільний іспектор, що того дня мав якесь діло в нашій школі.

Коли я побачила таку велику громаду слухачів, я зніяковіла. Але зараз я забула своє хвилювання. Головне, щоб розповісти все якнайкраще. Я була горда, що можу сказати трохи більше про мій рідний нарід.

І я виголосила своє опрацювання: де українці живуть (я показала на мапі), скільки їх, яка навдивовижу врожайна їх земля, яка чудова її природа; потім ще раз повторила коротко історію України, згадала про релігію і розповіла про народні звичаї, особливо про Різдво і Великдень.

Коли я скінчила, залунали оплески. Плескав навіть директор і інспектор із Шкільної Ради. Але я подумала, що все таки я розповіла про Україну дуже мало. Може коли буде інша нагода, то я доповню. Директор подякував мені і сказав до слухачів:

— Американський нарід — то нарід еміґрантів. Кожний з нас походить з якогось народу, що живе десь у світі. Було б добре, якби кожний з нас знав трохи більше про нарід його предків. Ось ви чули, як гарно розповіла нам Ені про нарід, з якого вона походить. А якби хто знав мову свого народу, то теж було б дуже корисно, бо Америка потребує громадян, що вміють чужі мови.

На тім закінчилися записи в Ганниним щоденнику. За кілька років, як Ганнуся читала ще раз свій щоденник, дописала на марґінесі червоним олівцем: „Це все була правда!"

Михайло Маморський

———

Пояснення-слов-нячок: **список** — register, roll; **уряд** — government; **стаття** — article; **володар** — ruler (цісар, король); **гимн** — anthem — gwmn; **виступ** — тут: speech, adress; **доповідь** —lecture; **зніяковілий** — embarassed, confused.

К. ПЕРЕЛІСНА

ВРАНЦІ

Вранці, тільки пробуджуся,
Зразу вмиюсь, уберуся,
І нічого ще не їм,
Лиш скажу „Добридень" всім, —
До ікони підійду,
На коліна упаду
І скажу до Бозі тихо:

„Відверни від нас все лихо
І пошли нам ласку милу,
Хліб, здоров'я, радість, силу,
Мамі, татові й мені,
І всім людям, всій рідні,
І всім дітям в Рідним Краї...
Поможи усім, благаю!
Бо Ти добрий і ласкавий,
І Тобі повіки слава!"

СТАРОДАВНІ БУРСИ І БУРСАКИ

Митрополит Петро Могила, засновник Києво-Могилянської Академії

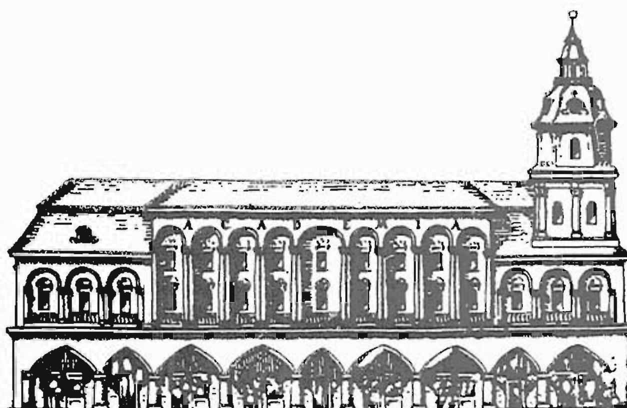
По заведенні християнства в Русі-Україні при церквах засновувано школи, де вчили писати і читати. Ми назвали б їх тепер початковими школами. Трохи більше вчили в школах при осідках єпископів, бо тут учні приготовлялися на священиків.

Щойно на передодні 16-го століття почали в Україні з'являтися школи, яких ми могли б назвати середніми школами, бо там, між іншим, учили грецької і латинської мови. Засновували ці школи передусім братства, тобто релігійні товариства мирян при церквах. Перша така школа була у Львові, але згодом найбільше значення мала київська школа, що стала дійсно високою школою і дістала назву Києво-Могилянської Академії. Інші більші міста засновували на такий лад свої школи, наприклад, у Переяславі, Чернігові, Полтаві, Харкові. При школах були бурси, тобто приміщення для учнів, переважно сиріт і дітей бідних батьків.

Тут ми розкажемо трохи більше про бурси і бурсаків. Бурса, як ціла школа, підлягала єпископові, а керував нею ректор з префектом і вчителями. Всі вони були духовні особи. Не тільки в Україні, але всюди в Західній Европі, школи відрізнялися від теперішніх шкіл. Між іншим, у них була сувора дисципліна з тілесними карами.

Бурса звичайно була подібна до сільської хати, лише більша, просторіша. Стіни були сплетені з хворосту, мов пліт, і обмазані всередині та зверху жовтою глиною. Дах був солом'яний, вікна круглі. В хаті була піч або дві, попри стіни стояли широкі лави. Спали хлопці на мішках, напханих соломою.

Бурса мала свою самоуправу з бурсаків. Старшина в бурсі мала такі назви-титули, як колись у стародавнім Римі. Найстарший з бурсаків називався консул. Його призначувала управа школи з найвищої кляси, так званої „богословії". Він був головою „сенату", що складався з кількох учнів двох найстарших кляс — богословії та філософії. Консул радився з сенатом у важніших справах. З кляси риторів виводилися „ліктори", вони виконували присуди над тими, що провинилися. З кляси поетики призначувалися „целерів", які колись охороняли римських цісарів, а тут були бігунами, розносили різні посилки тощо. Всі інші бурсаки уважалися по-латинськи плебеями, а по-нашому простолюддям, або черню. Якщо хтось не дуже провинився, то консул сам присуджував кару, а виконували ліктори, б'ючи по голім тілі кропивою або різками. За тяжчі провини консул радився з сенатом і разом виносили присуд. Лише богослови і філософи мали трохи більші права, наприклад, вони мали право запускати вуса, а нижчі не могли цього робити.

Будинок Академії в Києві після її перебудови гетьманом І. Мазепою в 1704 році.

Утриманням бурси займався монастир, при якім була школа і бурса, але звичайно було так, що бурсаки мусіли дбати самі про себе. А те, що вони придбали, мало бути спільною власністю, крім одежі та взуття. Харчі і гроші держали в окремій комірці. Ключі мав у себе консул.

Як дбали бурсаки про своє харчування? Вони ходили попід вікна козацьких старшин, купців і багатіших міщан та співали церковні пісні. На Різдво ходили з „вертепом", виставляючи теж „інтермедії" — комедії. Їх усюди щиро вітали і щедро обдаровували. Бурсаки діставали м'ясо, ковбаси, сало, муку, крупи, горох, печиво, городовину і гроші. За гроші купували на базарі те, чого їм бракувало дома. Взагалі, заможні люди радо допомагали бурсакам харчами і топливом, дбаючи, щоб вони не голодували і не мерзли.

Один колишній бурсак описав, як виглядала ця виправа по харчі. Коли консул заповів „хлопці, на роботу!", бурса ділилася на кілька ватаг. Кожна ватага була під проводом філософа. Він вибирав

собі якусь одну вулицю. Зупинившись перед домом знатнішого хазяїна, філософ висилав молодшого бурсака з запитом, чи хазяїн прийме співаків. Якщо не було заперечення, бурсаки входили у двір, ставали півколом і починався „духовний концерт". Спів закінчувався промовою філософа, який бажав хазяїнові, його дітям і челяді щастя і здоров'я. Хор співав „многая літа". Врешті була черга на обдаровування, тож філософи завжди несли на плечах обширні мішки.

Отож, бурса не голодувала. Вліті бурсаки-кухарі готували їсти надворі, розводили вогонь під казаном, де варилася всуміш каша і м'ясо. Там бурсаки і їли просто з кітла, добувши ложки з кишені. Але бували випадки, що бурсаки, крім каші, хотіли б ще покуштувати вітамін — огірків, кавунів, яблук і груш. Якщо їх цими присмаками не обдаровували місцеві огородники-садівники, то бувало бурсаки, закрадаючись уночі до городів-садів, зацитькували свою нечисту совість думкою-викрутом, що „все створене на потребу людини" — брали в торбу городину чи садовину. В Україні було багато великих городів і садів, тож хазяїн не мав великої втрати. Були такі хазяїни, що самі запрошували бурсаків до своєї хати і обдаровували їх кавунами чи яблуками. Але й бувало так, що довідалася про „нічну виправу" управа школи і тоді винуватців не минула заслужена кара.

Ми вже згадували, що в школі та в бурсі панувала сувора дисципліна: карали різками, а деколи кропивою по голім тілі. Наймолодших учнів, що поступили щойно до школи і бурси, били не тільки за якусь провину, але й на „пробу", щоб вони доказали, що вдосталь пильні в науці, терпеливі та слухняні. Звичайно вчитель бив по долоні дерев'яною кописткою. По трьох тижнях, якщо проба була успішна, казали хлопцеві: „Ми з тебе задоволені, з тебе буде добрий бурсак, а згодом дяк чи диякон". Заслуженої кари не міг уникнути навіть вусатий уже філософ або й сам консул, якщо провинився проти законів школи-бурси — тільки консула карали десь у кутку, і школярі цього не бачили. Часами сам „сенат" доносив до ректора на консула, і той скидав його з уряду і, відповідно покаравши різками, повертав у „сенатори", а на його місце призначував іншого консула.

Але молодість має свої права. Хлопці скоро призвичаювалися до життя в бурсі. Поза наукою,

Студенти Київської Академії

вони співали, грали на бандурі, танцювали, розповідали казки, навіть займалися спортом — билися навкулачки. Все це відбувалося в бурсі. Опікуни не дозволяли їм ходити й робити, що душа забажає. Навіть Шевченко в поемі „Чернець", описуючи, як козаки з Січі гуляли на Подолі, згадав і про бурсаків з Київської Академії:

А із Братства те бурсацтво
Мовчки виглядає:
Нема голій школі волі,
А то б догодила!

А все таки жилося тут весело, а хто згодом „вийшов у люди", не раз згадував „добрим словом" свою бурсу".

Михайло Маморський

Пояснення-словничок: **мирянин** — layman; **приміщення** — apartment; **суворий** — severe, strict; **тілесна кара** — corporal punishment; **хворост** — brushwood; **самоуправа** — self administration; **кропива** — nettle; **присуд** — sentence, verdict; **копистка** — wooden stirrer, mixer; **міщанин** — той, що постійно живе в місті; **крупи** — peeled grains; **топливо** — дрова на огрівання дому; **ватага** — тут: company, band; **заперечення** — denial; **челяд** — прислуга (servant); **кавун** — water-melon; **зацитькувати** — заспокоювати (to calm, to reassure); **різка** birch rod; **битися навкулачки** — to fight with the fists, to box; **Поділ** — частина Київа над Дніпром.

Опис святкування бурсаками Різдва знайдете в оповіданні „Бурсацький Свят-вечір" у збірці Володимира Барагури „Меч і книга".

К. ПЕРЕЛІСНА

Ілюстрації Яреми КОЗАКА

ПЕРЕЛЯК

Ой, летіли три ворони
Всі під ряд,
Побачили на ставочку
Жабенят.

Закричали три ворони:
„Кра! Кра! Кра!"
Полякались жабенята:
„Ква! Ква! Ква!"

Пострибали у водицю —
Стриб, стриб, стриб!
Полякали у ставочку
Риб, риб, риб!

ВАСИЛЬ І КІТ

Василь із котиком загрався
Й до школи вчасно не зібрався,
Схопив книжки, мерщій біжить,
А на порозі кіт сидить.

Василь гука: „Чого розсівся?
Я через тебе запізнився!"
А кіт у відповідь йому:
„Хіба причина я в тому?

„Вставай раненько та не гайся,
Зі мною вранці ти не грайся,
Умийсь, поснідай, приберись,
Та йди до школи — не барись.

Мерщій — швидко; **гаятися** — витрачати час; **баритися** — спізнятися.

БОРОВИК

Під сосною боровик
Шапку підіймає,
Відсуває мох убік,
Ніжку витягає...
На сусідів-масляків
Згорда подивився,
Та й крутнутися не вспів —
В торбі опинився!

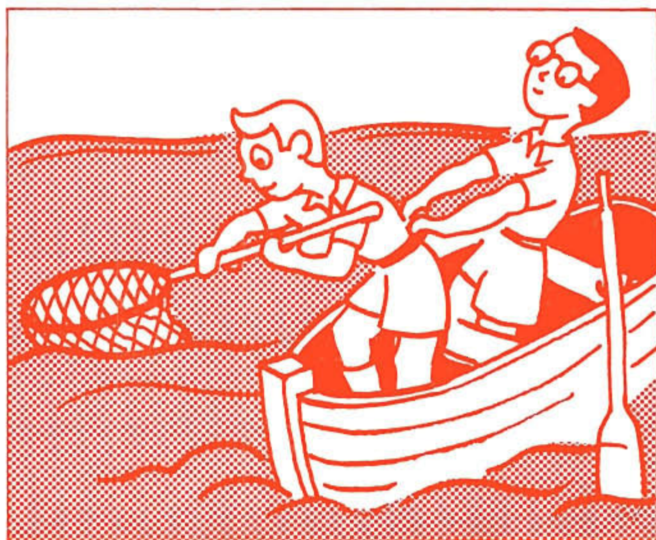
Боровик — „правдивий" гриб; **масляк** — рід їстівного гриба.

Текст: Валентина ЮРЧЕНКО

Ілюстрації: Іван БРИКОВИЧ

Веселик-Лясь

— Час прощати гарне літо, —
Лясь міркує сумовито, —

Треба братися до книжки,
Забувати гри та смішки.

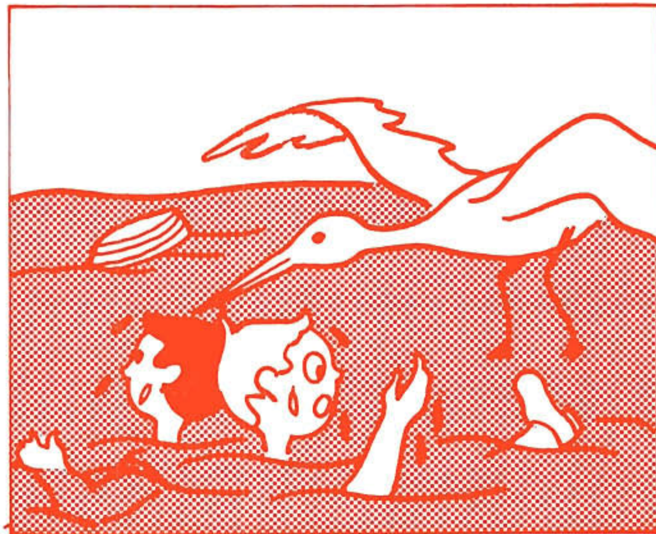
Луць тікає від книжок:
— Йдімо краще на ставок,

Є там сітка у човні —
Ми наловимо линів.

У човен рибалки сіли,
Сітку в воду розпустили,

Стогнуть-тягнуть вдвох щосили,
Певно, риби наловили.

Раптом вітер буйний знявся,
Їхній човник захитався

І удвох без перешкоди
Луць і Лясь — шубовсть у воду...

Тут із сітки злющі раки
Нум щипати небораків!

Та, на щастя, недалеко
Там вечеряв друг-лелека,

До рибалок прилетів,
За чуби їх ухопив...

Ґави з дуба реготали:
— Як лини вам смакували?

Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрації Яреми КОЗАКА

ТРИ ПРАВДИВІ ОПОВІДАННЯ

(Сміховинка)

Троє хлопців-побратимів пішли до повітки, полягали на сіні й стали розмовляти. В той день не було науки в школі, надворі була слота, і хлопці-побратими не знали, що робити. От Юрко каже: „Розповідаймо цікаві пригоди з свого життя!"

— Тільки щоб були правдиві, не видумані! — додав Федько.

— Авжеж! — підтримав його Андрусь. — Видумані не цікаві.

Перший почав Федько:

— Я мав їхати автобусом до тітки Маланки. Мама купила квиток на дорогу, а в кишеню поклала п'ять долярів на мої видатки. „Тільки уважай на перестанок Бирч Гілл, де будеш висідати, — сказала. — Там автобус стоїть дуже коротко, а як нема пасажирів, то зовсім не зупиняється. Скажи водієві наперед!"

Я сів до автобуса, їду, дивлюся з вікна на фарми, ліси, озера, а про Бирч Гілл забув. Я навіть не зауважив, коли автобус його минув і спинився аж за десять миль ув Піттсбурґу.

— Ой, Господи! Що мені робити? Я пішов до водія, розповів про свою біду. Він каже: „За годину звідти буде йти в противному напрямі автобус. Я скажу водієві, щоб тебе взяв до Бирч Гілл задарма." Він завів мене до іншого водія і розповів про мене. Той кивнув головою, що „добре". Я подякував одному і другому, а за годину вже їхав „назад". Висадили мене в Бирч Гілл, і я пішов полями до недалекої фарми, де жила моя тітка. Отож, я мав щастя в нещасті!

— Це може бути правдиве оповідання, — сказали Юрко й Андрусь.

Тепер прийшла черга на Андруся.

— Пішов я в парк і розглядаюся, чи не видно якого товариша. Раптом бачу, що коло кіоска з содовою водою б'ються два хлопці. Учепили один одного за волосся і качаються по землі. Жінка, що продавала соду, гукає до них, щоб перестали, але вони не чують. В них тепер важніша робота: хто кого переможе. Прийшов страший пан, торкнув одного, а потім другого за плече: „Гей, не бийтеся!" Не помагає. Я тоді, довго не думаючи, взяв відро води, що стояло коло кіоска і вилляв воду на голови обох бійців.

Вмить бійка припинилася. Поки хлопці протерли очі, що їх позаливала вода, я сховався за кіоск. Хлопці побачили лише старшого пана і жінку в кіоску та порожнє відро, що лежало коло них. Їм уже відхотіло битися, і вони розійшлися в дві різні сторони.

— Це також може бути правда! — сказали Федько і Юрко.

— А що, Юрку, ти розповіси? — запитав Андрусь.

— Я йшов увечері вулицею, — почав Юрко. — Вулиця була напівтемна, бо листя дерев заслонило лямпу. На той час на вулиці нікого не було. Раптом з-за рогу дому вискочили два підростки і підійшли до мене. Я догадався, чого вони хочуть. Але, мені було дивно, звідки вони знають, що я маю в кишені сто долярів і то в одному банкноті. Звідки я його

мав, я тоді не думав. Один грабіжник схопив мене за руки, а другий став нишпорити по кишенях. Я хотів крикнути, але тільки запіяв, мов недорізаний півень. Я кинувся, і ми всі троє звалилися на тротуар. Тоді я...

Юрко закашлявся.

— І що ти зробив? — крикнули Федько й Андрусь. В їх голосі було хвилювання і переляк.

— Я побіг додому і заснув.

— Як ти міг це зробити, коли грабіжники лежали на тобі й ти не міг рухатися? — сказав Федько.

— Я не міг зробити нічого іншого, лише... збудитися в своїм ліжку.

Федько й Андрусь глянули здивовано один на другого і раптом розреготалися. Юрко додав:

— А те, що я мав сон і збудився, була щира правда!

Пояснення-словничок: **побратим** — sworn brother, friend; **повітка** — shed; **слота**, або сльота — mire; **видаток** — витрата (expense); **відро** — pail; **підросток** — підліток (boy in his teens); **нишпорити** — to search; **хвилювання** — emotion.

Осип ЗАЛЕСЬКИЙ

ТВАРИНАМ ТІСНО НА НАШІЙ ПЛАНЕТІ

Величина нашої планети — Землі — не міняється. Її поверхня така сама, як колись давно, перед мільйонами літ. Але число мешканців на ній постійно збільшується, і їм стає тісно на землі. Стає тісно людям, стає тісно і диким тваринам, бо одним і другим замало місця для життя і замало простору, щоб знайти чи виплекати поживу. Людина ще вміє собі зарадити і придумує нові способи, щоб забезпечити собі існування. Не можуть цього робити тварини, а людина ще й шкодить їм, вбиваючи їх для поживи, для одягу або тому, що боїться деяких диких тварин, бо вони небезпечні для життя людини. Тому деякі породи диких тварин уже зникли з лиця землі.

Колись на землях України жили предки нашої корови — тури, що паслися великими стадами на степах. Степи змаліли, а згодом зникли, бо людина зорала їх та засіяла збіжжям, щоб мати поживу для себе. Зникли також предки нашого коня — тарпани. Тепер на наших очах зменшується число таких тварин, як „вуйко-ведмідь", вовки, дикі коти, бобри та деякі менші тварини. З птахів меншає число лелек — бузьків, свояків нашої курки — глухарів та степової дрохви.

Чому ж їх щораз менше на нашій землі? Мабуть, щось не подобається їм? На ці питання є проста відповідь: їм бракує місця, спокою і поживи, бо людина забрала їм це все та ще й переслідує їх, убиваючи на ловах „для спорту". І так, може дійти до загину цих тварин, а залишаться по них лише кості, як по праптахах, давних великих ящірках, носорогах та мамутах.

На щастя, люди опам'яталися і почали думати, як цьому зарадити. В 1961 році постала міжнародна організація для охорони природи „World Wild Life Fund". Цей фонд видав уже мільйони долярів для охорони тварин та рослин. Як виглядає ця охорона? Не вільно полювати і взагалі вбивати дикі тварини без причини, за винятком тих, що є дійсно шкідливі. Творяться заповідники, себто простори землі, на якій людині не вільно „господарити", а лиш наглядати щоб тварини мали спокій і поживу. Такий великий заповідник є в Україні, на Херсонщині — в місцевості Асканія Нова, де на великих просторах живуть спокійно своїм життям дикі тварини під охороною людини.

Завданням кожної людини є дбати про охорону природи, тобто не нищити безцільно творів природи, не вбивати диких тварин, не нищити їх гнізд, а взимі допомагати їм поживою. Це відноситься також і до рослин. Даймо їм усім спокійно жити і множитися та вкрашати нашу землю.

Пояснення-словничок: **глухар** — woodcock, grouse; **дрохва** — field duck, bustard; **заповідник** — reservation, sancturary.

Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрація Марти ГУЛЕЙ-ЛЕҐЕЦКІС

В РІДНІЙ ХАТІ

**Є у мене рідна хатка,
Гарна, невеличка,
Маю в ній матусю, татка,
Братіка, сестричку.**

**Маю лялю білолицю
Із косою з вати,
Маю песика і кицю
З хвостиком кудлатим.**

**Маю м'ячиків багато,
Книжку з образками.
Книжечка — це дар від тата,
М'ячики — від мами.**

***

**Перед ґанком білі рожі
І зелена там трава,
А на ґанку, на сторожі
Нерозлучні друзі два.**

**Перший сторож — Мурза, песик,
Ходить-бродить попід мур,
Другий сторож — кіт Телесик
На порозі мур-мур-мур!**

**Песик все гостей вітає:
„А, добридень! Гав-гав-гав!"
Котик очі примикає
І привітно каже „м'яв!"**

**Наша хатка у садочку
Серед яблунь і вишень,
Мило-любо в холодочку,
Як настане теплий день.**

**Перед хаткою барвистий
Невеличкий квітничок —
Наче зорі, ясні, чисті,
Сяють личенька квіток.**

**А від хати йде дорога
Ген, між ниви і сади.
Я дивлюсь туди з порога,
Я також пішла б туди**

***

**Наша хатка коло міста,
Йде автобус — можна сісти,
Цілий тиждень без суботи
Тато їздить до роботи.**

**А у місті авта, люди
І дітей багато всюди,
І крамниці з забавками,
З чоколядками, ляльками.**

**В парку — чудо-каруселя,
Грає музика весела,
В парку — гойдалка чудова —
Я до міста все готова.**

***

**Із віконця в нашій хаті
Видно на горбочку ліс —
Ми туди заходим з татом
Погуляти між беріз.**

**Там малина і суниці
І ожина крізь густа,
Солоденькі там чорниці,
Тільки рви й клади в уста!**

**Там співають пташенята
Фю-фіть-фіть, цір-цір і дзів,
І танцюють зайченята
На галяві між кущів.**

***

**Братік мій до школи ходить,
Це йому зовсім не шкодить:
Смачно їсть і міцно спить,
І голівка не болить.**

**І моїй сестричці Олі
Завжди добре бути в школі:
Має книжку не одну,
Вчиться пильно так, що ну!**

**Я також не буду гірша —
Вмію вже одного вірша,
Як піду я у „садок",
То навчуся сто казок.**

К. ПЕРЕЛІСНА

ЗМІЙ

(Ілюстрація Миколи Бутовича)

Змій готовий! Подивіться —
Це ж не змій, а це краса!
Нубо, хлопці, відступіться —
Запускай під небеса!

РОЛЯНИК

НАШ ХЛОП'ЯЧИЙ ДЕНЬ

Ми хлоп'ята, смілі, жваві —
Хто не знає нас?
На науці на забаві
Ми проводим час.

Зранку ми вчимось у школі,
Швидко сходить час,
В нас учитель є чудовий,
Він навчає нас.

Сходяться по школі хлопці
В мене чи в Юрка,
Трубимо собі на трубці,
Граєм у м'яча.

Гасне день, і ось патлаті
Тіні із садка
Через вікна лізуть в хату,
Ходять по кутках.

День минув. Ідем у хату,
Хочем спати страх!...
Скінчимо свої забави
В постелі у снах.

К. ПЕРЕЛІСНА

УЧЕНЬ

Я ходжу тепер до школи,
Вчуся літери читати,
Та буквар такий великий
І тих літер так багато!

Я їх всіх ще не навчився —
Половини ще не знаю!
Але „баба", „мама", „тато" —
Де завгодно прочитаю!

Я хотів би ще скоріше
Всі ці літери завчити,
Бо не можна все читати,
Як букварик не скінчити.

Завгодно — тут: денебудь.

У неділю та у свято
Кажуть мама, кажуть тато:
„Підем діти, по дорозі
Ген, до церковці, до Бозі!"

Дуже я люблю у свято
Із сестричкою і братом
В нашій церковці молитись,
На Ісусика дивитись.

А з-під бані янголята,
Білі наче голуб'ята,
На трубках тихенько грають
І до мене все моргають.

К. ПЕРЕЛІСНА

У КРАМНИЦІ

(ілюстрація Миколи Бутовича)

Ось заходьте лиш до нас,
Ми все маємо для вас!
Хліб, банани і родзинки,
Масло, груші, мандаринки,
Помаранчі, ананас...
Все ми маємо для вас!

Є квасоля, бараболя,
І від сонця парасоля,
Авта, коники, ляльки,
Шоколяда, рушники,
Цукор, борошно і квас...
Все ми маємо для вас!

Квасоля — фасоля, **бараболя** — картопля; **борошно** — мука.

Василь ДУБИНА

ОСІНЬ

Розгубила ягідки калина,
Обтрусили жолуддя дубй.
Кошики узявши чи торбини,
Ми ідем до лісу по гриби.

Там і сироїжки-одноніжки,
І рещітки, і опеньки там,
Та шкода, що вже нема горішків —
Вивірка із віт стрясла б їх нам!

Ось дивіться — вивірка-вертуха
Вискочила вмить аж на вершок.
Замість того, щоб гостей послухать,
Чепурить хвоста свого пушок.

Ти послухай, вивірочко хитра —
Це ж тобі бажає дітвора:
Хай тебе обвіє теплим вітром
Якнайшвидше весняна пора!

З дитячого життя

Редакція „Веселки" отримала такого листа: „Дорога „Веселко"! Моє ім'я є Андрійко Яцусь. Я маю 10 років. Ходжу до 5-ої кляси. Ми завжди мали вдома й читали „Веселку". В українській школі ми також радо читаємо „Веселку". Між іншим, до „Паляннчки" К. Перелісної (ч. за березень 1981) вживали мельодію коломийки і часто її співали.

Але і з „Веселкою" може статися прикрість. У числі за квітень ц. р. на стор. 8-ій є віршик „Ксеня писанки писала". Моя ціла родина пише писанки, тому я добре знаю, що й як робиться. Ксеня має пензлі до писання писанок. Вони ніколи не вживаються до того. На ілюстрації треба б мати „кістку", віск, свічку і фарби.

З щирим привітом,
Андрійко Яцусь
Розелл, Н. Дж.

Відповідь **Редакції**: Дорогий Андрійку! Дякуємо за листа. Тішить нас, що в Твоїй хаті завжди є „Веселка" і що Ти її радо читаєш. Гарно, що в українській школі діти читають „Веселку" і використовують вміщені в журналі матеріяли.

Добре, що Ти звернув увагу на те, як пишеться писанки та які прибори до цього потрібні. На другий раз подбаємо, щоб ілюстрація вірно зображувала писання писанок.

Привіт!

ШКІЛЬНІ ДІТИ З ГЕМТРЕМКУ, МІЧ. ВІТАЮТЬ Р. ЗАВАДОВИЧА

З нагоди святкувань 60-ліття письменницької творчости Романа Завадовича учні школи Непорочного Зачаття в Гемтремку, Міч. прислали до „Веселки" такий привіт Ювілятові.

До редакції
„Веселки"

Ми учні Школи Непорочного Зачаття у Гемтремку — вітаємо письменника Романа Завадовича із Ювілеєм і бажаємо Йому ще довгі роки працювати для нас, дітей.

учні 5 кляси.

Таня Кларк
Роман Лось
Христя [illegible]
Діянна Меркес!
Ксеня Купер
учителька української мови

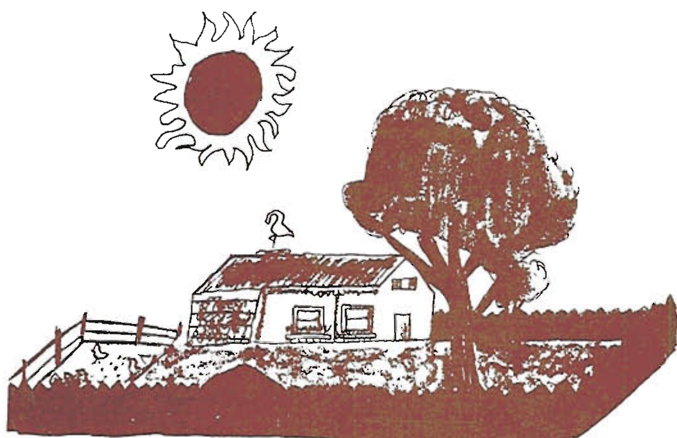
Крім привіту деякі учні прислали малюнки до творів Р. Завадовича та проєкти медалів признання за його працю. Репродукуємо їх у „Веселці":

Від Даньо Заревич

Христя Марітчак — „Школярський марш"

Даньо Заревич — „Хатка моїх дідів"

Гриць Волощук — Медаля героя

КАЗКА ПРО ПІВНИКА, ЩО ПОКИНУВ СВІЙ РІД

СВІТЛАНА КУЗЬМЕНКО

Пригадуєте собі, діти, віршовану казочку-оповіданнячко Світлани Кузьменко „Півникова пригода" з ілюстраціями Яреми Козака в „Веселці" за травень-червень ц. р.?

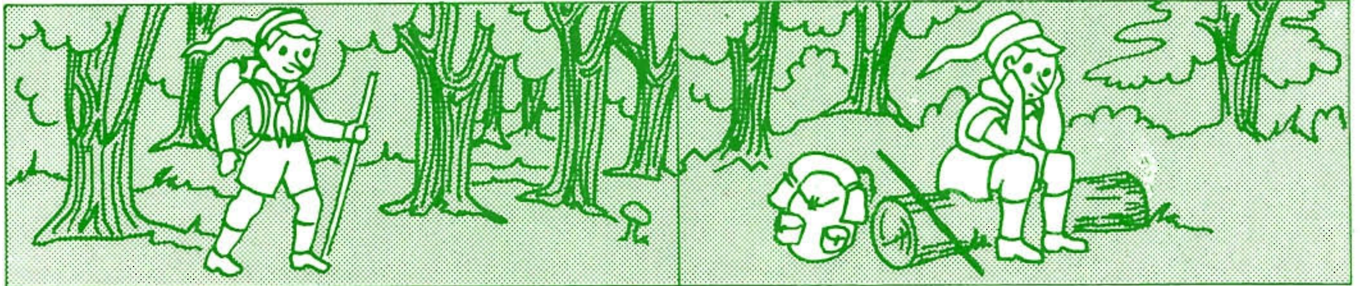
Тепер ця казочка вийшла окремою книжечкою (7 Х 7 цалів) у видавництві Об'єднання працівників Літератури для Дітей і Молоді (ОПЛДМ) в Торонто, Канада. Книжечка має 16 сторінок друкованого тексту. На кожній непаристій сторінці є дві строфки тексту, а поруч на паристій цілосторінкова ілюстрація. Друк тексту й ілюстрацій чорний, обкладинка надрукована двома кольорами. Ілюстрації й віньєту виконала Ніна Мудрик-Мриц.

Хто не читав цієї казочки в „Веселці", хай придбає собі її книжкове видання. З казки читач довідається, як то півник-підліток не сподобав собі життя в рідній курячій сім'ї і пішов жити поміж качок, думаючи, що там буде йому житися краще. Прочитайте казочку і напишіть „Веселці", чи поступок півника, який покинув свій рід, був правильний, чи помилковий, Чому?

В. Б.

Текст: Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрації: Іван БРИКОВИЧ*

Гоца Драла

**Ромтомтомик, жвавий ґномик,
З табору ішов до дому.**

**На біду, з дороги збився,
В темнім лісі заблудився.**

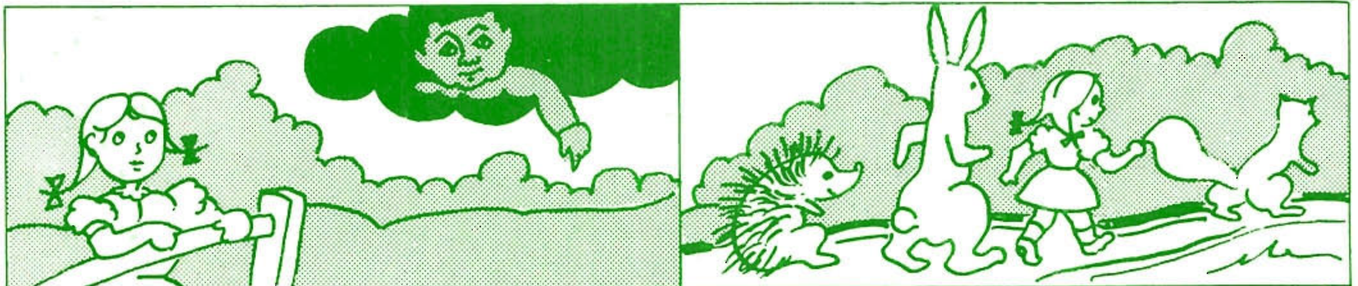
**На галяві, на колоді
Ґномик сів сумний, голодний.**

**Глип, над лісом хмара лине,
Грім гуркоче, дощик рине.**

**Їде ось на хмарі темній
Бур завідувач, планетник.**

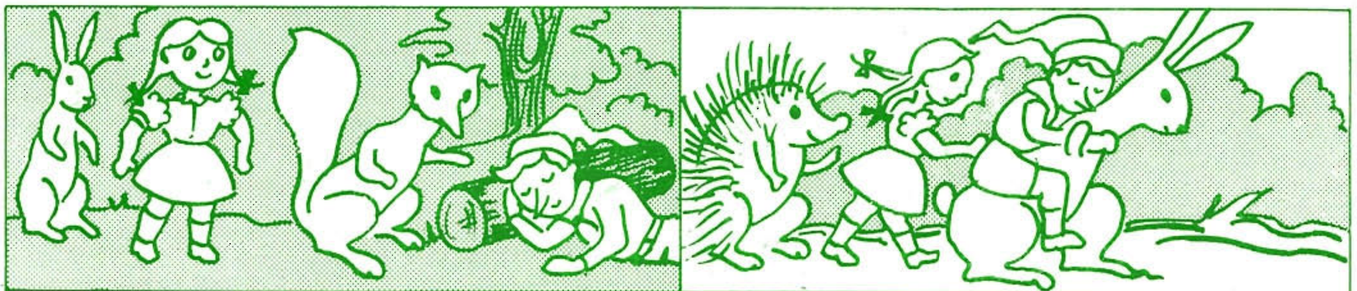
**Просить ґномик: — Скажи Гоці,
Що зблудився я в дорозі.**

**Полетів планетник в хмарі,
Сповістив він Гоці Дралі.**

**— В Чорнім лісі, під кленком
Заблудив маленький ґном.**

**За годину Гоца Драла
З друзями вже поспішала.**

**Чорний ліс лисиця знає,
Там не раз вона буває.**

**Дивляться, аж під кленком
На колоді спить наш ґном.**

**Зайчик ґнома взяв на спину
І заніс в його хатину.**

Планетник — це, згідно з народним повір'ям, демон-дух, що керує бурями (завідувач).